

Sõeluuringute teavitus Eestis ja koostöö selle toetamiseks

Liis Hinsberg

Tervise edenduse ja kommunikatsiooni talituse juht

Sõeluuringute hetkeseis meie ja patsiendi vaates

- Kellele täna sõeluuringuid korraldame ja kui palju neis osaletakse
 - mida näitavad numbrid?
- Miks osaletakse, miks ei osaleta
 - mida arvavad kutsutud inimesed ise?
- Kuidas saame koostöös teavitust veelgi paremini teha ja inimesi motiveerida?

Haigekassa toetab täna kolme üleriigilist sõeluuringut: emakakaelavähk, rinnavähk ning jämesoolevähk

- Meie üks oluline tegevus on inimeste teadlikkuse kujundamine ja tervisekäitumise suunamine.
- Inimeste teadlikkuse tõstmine oma terviseküsimuste osas on valdkond, kuhu targalt panustades vähendame edaspidiseid kulutusi ravile ning säästame inimeste tervist.
- Üheks oluliseks valdkonnas vähi ennetus ning sõeluuringutest teavitamine.
- Tagame elanike järjepideva informeerimise nende võimalustest tervishoiusüsteemis:
 - Miks on ennetus oluline?
 - Miks on sõeluuringul osalemine oluline?
 - Kus ja kuidas saab osaleda sõeluuringul?

Keda täna kutsutakse sõeluuringutele?

- Rinnavähi sõeluuringule kutsutakse naise iga 2 aasta järel, sihtrühm on naised vanuses 50–62aastat.
 - laieneb alates 2018. aastast!
- Emakakaelavähi sõeluuringule kutsutakse naise iga 5 aasta järel, vanuses 30–55aastat.
- Jämesoolevähi sõeluuringus osalevad 60–69aastased mehed ja naised iga kahe aasta tagant.
 - 2017. aastal on jämesoolevähi sõeluuringu sihtrühmaks 1955., 1956., ja 1957. aastal sündinud.
 - Uuringule kutsutute sünniaastaid lisatakse igal aastal kuni 60-69 aastase sihtrühm on kaetud.

Sõeluuringute korraldus Eestis

Haigekassa

- Koordineerib teavitustööd
- Informeerib perearste
- Vastab inimeste küsimustele infotelefonil
- Osaleb planeerimises, juhiste ja infomaterjalide välja töötamisel ja uuendamisel
- Teavitustöö koostöös heade partneritega, sh Eesti Vähiliit

Vähi Sõeluuringute Register (TAI)

- Koostab valimi inimestest, keda on sel aastal vaja kutsuda
- Saadab välja kutsed (rahvastikuregistri aadressile ning digilugu.ee)
- Kogub andmeid sõeluuringutel osalemise kohta

Eelarve planeerimine

- Haigekassa tasub teenuse eest (lepingud haiglate ja perearstikeskustega)
- TAI tasub juhtimiskulude, kutsete saatmise ja mammograafiabusside eest

Rinnavähi sõeluuringute hõlmatus ühe aasta jooksul

Maakond	2012.a.	2013.a.	2014.a.	2015.a.	2016.a.
HARJU	49%	50%	54%	61%	58%
HIIU	63%	61%	62%	67%	72%
IDA-VIRU	44%	42%	50%	59%	57%
JÕGEVA	59%	68%	69%	64%	67%
JÄRVA	63%	65%	67%	62%	63%
LÄÄNE	58%	59%	65%	67%	67%
LÄÄNE-VIRU	59%	62%	64%	68%	60%
PÕLVA	60%	63%	67%	64%	62%
PÄRNU	49%	52%	57%	62%	60%
RAPLA	61%	61%	60%	71%	59%
SAARE	65%	67%	72%	71%	67%
TARTU	49%	54%	60%	63%	62%
VALGA	59%	62%	63%	64%	62%
VILJANDI	65%	64%	68%	61%	64%
VÕRU	68%	66%	69%	65%	66%
KOKKU	52%	53%	58%	62%	60%

EKV sõeluuringute hõlmatus ühe aasta jooksul

Maakond	2012	2013	2014	2015	2016
HARJU	44%	52%	52%	57%	52%
HIIU	46%	50%	53%	60%	57%
IDA-VIRU	38%	42%	48%	55%	48%
JÕGEVA	41%	43%	46%	54%	53%
JÄRVA	46%	52%	56%	58%	54%
LÄÄNE	40%	50%	53%	57%	53%
LÄÄNE-VIRU	41%	42%	47%	54%	51%
PÕLVA	45%	47%	44%	50%	53%
PÄRNU	48%	53%	55%	59%	57%
RAPLA	47%	49%	50%	55%	50%
SAARE	44%	55%	55%	53%	57%
TARTU	46%	46%	47%	51%	45%
VALGA	44%	46%	51%	56%	49%
VILJANDI	39%	47%	44%	46%	43%
VÕRU	44%	36%	48%	53%	51%
KOKKU	43%	49%	50%	55%	51%

Millised mõtted tulevad teile pähe, kui ma ütlen „sõeluuring“?

- „Minu aastakäik, just käisin, tuli teade ja täpselt selle järgi kõik.“
- „Nägin oma sünniaastat, hakkasin mõtlema, et millal ma viimati arsti juures käisin, et äkki peaks minema uuesti.“
- „Tekkisid mõtted seoses lähisugulastega, kellel on vähk või iseenda probleemidega“
- „Kohe kui saad kutse, jookse uuringule!“

Mis motiveerib uuringul osalema?

- Kutse
- Oma tervise eest tuleb võtta vastutus: „Muidu võib tekkida halb tunne pärast kui ei käinud.“
- Vähijuhtumeid on ümberringi palju [meediakajastused], siis on hirm ka oma tervise pärast.
- Vähk on tõsine haigus.
- Kui seda on meelde tuletanud perearst või naistearst, hinnatakse seda väga.

Hirm on olemas ja sünniaasta on õige, aga miks uuringule kohale ei mindud?

- Teistsugune hirm, eriti siis kui pole pikalt arsti juures käinud – äkki mul avastatakse midagi!
- Oma arsti juurde ei pääse kohe, aga „suvalise juurde ei taha ka minna.“
- Mis saab, kui tõesti midagi halba avastatakse. „Kui on saadud selline teade (kutse kordusuuringule, sest on leidnud muutusi), siis peaks olema ka psühholoogiline abi: Ma istun seal nädala aega, et mis need muutused võivad olla. Ja tunnen juba, kuidas on valus.“
- „Ma juba eelmine aasta käisin naistearsti juures, ma ei pea enam minema.“
- „Ma ei saa töölt vabaks võtta, et arsti juurde minna.“
- Uuring on valus.

Müüdid:

- „Kuna ta sünnitanud ei ole, siis ei ole tal ka ohtu rinnavähki haigestuda. Nii ta küll kutse sai, kuid sõeluuringusse ei läinud.“
- Emakakaelavähk mõnes sihtrühmas stigmaga: seotud suguhaigustega.

Mis segab meie poolt välja antud info vastu võtmist?

- „Sõber *Google* aitab“
- „Kui sõbrannal juhtub, siis otsin infot, aga kokkunen vastuolulise info üleküllusest ja see heidutab ja masendab.“
- Venekeelne informatsioon on väga põhjalik ja rikkalik, hästi seletav, kuid kogu see info on kättesaadav vaid vene veebilehtedelt. Eesti veebilehtedelt ei leia nii palju infot ja tihtipeale on lugemiseks vaja sisselogimise luba.
- Kuna vähk on väga tõsine haigus, siis infot eelistatakse saada emakeeles.
- Infopuudus on [HPV] vaktsineerimise kohta.
- Sõbrannade ja tuttavatega rinnavähist rääkides saadakse soovitusi, kuidas ise oma rindu kontrollida.
- Venekeelses sihtrühmas tekkis huvi rinnavähi ennetamise suhtes, kui Angelina Jolie lasi endale operatsiooni teha: „Sellest räägiti omavahel palju ja kindlasti motiveeris see osad naised kontrollimas käima.“ Vene meedia on vahendanud lugusid kuulsustest, kellel on rinnavähk avastatud ja kes ise sellest räägivad.

The background features a light green and blue gradient with several overlapping, semi-transparent circular shapes. On the right side, there is a faint, stylized illustration of a person in a dynamic, athletic pose, possibly a dancer or a person performing a physical activity.

Koostöö teavituse parandamiseks ja inimeste motiveerimiseks uuringul osalema

Teavitustöö väljakutsed lähiaastatel

- Naiste vähene osalemine sõeluuringus (osalejate arv on siiski pidevalt tõusnud)
- Kutse on tugev motivaator, aga kas kõik näevad oma kutset?
 - Postikutsed, mis põhinevad rahvastikuregistri andmetel, ei jõua naisteni, sest osa Eesti elanikest ei esita (või ei korrigeeri) rahvastikuregistris oma tegelikku elukohta.
 - Saad kutse kätte, aga mis edasi?
- Uurimata jäävad ravikindlustuseta naised.
- Venekeelsele sihtrühmale vajalik info kättesaadav ja väljendid, keelekasutus välja töötatud koostöös sihtrühmaga.
- Vastuolulise info ja müütide murdmine ametlikes kanalites.

Teavitust aina rohkem, lihtsas keeles, aina sihitumalt

- 2017. aastal tõusis sõeluuringute teavituse eelarve 15%, 2018. aastaks on plaanis seda veelgi suurendada.
- Käesolevast aastast said fookusgrupi tulemuste põhjal uuenduse mõlemad naistele suunatud sõeluuringu kampaaniamaterjalid.
- Lähtuvalt fookusgrupi tulemustele on vajalik ka teavitada inimesi lahtiolekuaegadest, kliinikute ja haiglate asukohtadest, registreerimisest, uuringus osalemise vajalikkusest.
- Töötame lähiaastatel välja ka jämesoolevähi sõeluuringu avaliku teavituse. Uus sihtrühm: mehed!
- Järgmisest aastast saadame sihtrühma inimestele ka e-kirja teel meeldetuletusi.
- Plaanime välja töötada haigekassa iseteenindusportaali.
- Jätkame mammograafiabussi teavituse tegemist Eesti maakondades ja linnades bussi graafiku järgi.
- Hea koostöö riigi, MTÜ-de, heategevusühenduste, teadusasutuste, arstide vahel.

Rinnavähi sõeluuringu uus teavituskampaania

Ootame
ravikindlustatud
naisi, kes on
sündinud

1956
1958
1960
1962
1964
1966

RINNAVÄHI TASUTA
SÕELUURINGULE.

VARAKULT AVASTATUD RINNAVÄHK ON RAVITAV!

Lisainfo:
www.haigekassa.ee
669 6630 või 16363

Eesti
Haigekassa

VARAKULT AVASTATUD
RINNAVÄHK
ON RAVITAV

TULE SÕELUURINGULE

Sel aastal ootame tasuta sõeluuringule
ravikindlustatud naisi, kes on sündinud aastatel:

1955 1957 1959 1961
1963 1965 1967

Lisainfo:
www.haigekassa.ee
669 6630

Eesti
Haigekassa

Emakakaelavähi sõeluuringu uus teavituskampaania

Osale
emakakaelavähi
sõeluuringus!

**KINGI ENDALE
KINDLUSTUNNE**

EMAKAKAELAVÄHK ON ENNETATAV

Lisainfo: www.haigekassa.ee 669 6630 või 16363

2016.a kutsutakse uuringule aastatel
**1961, 1966, 1971,
1976, 1981 ja 1986**
sündinud ravikindlustatud naised

**EMAKAKAELAVÄHK
ON ENNETATAV
TULE UURINGULE**

Sel aastal ootame uuringule
**1962, 1967, 1972,
1977, 1982 ja 1987**
aastal sündinud naisi

Lisainfo:
www.haigekassa.ee
669 6630

 Eesti
Haigekassa

Koostöö haiglate ja perearstidega

- Haigekassa saab oma lepingupartneritelt igas kvartalis informatsiooni sõeluuringute lepingute kohta. Saame vajalikes piirkondades ka rohkem rõhutada kommunikatsiooni.
- Saadame 9 kuu andmed ka perearstidele, et nad teaksid, kes nende nimistus ei ole sõeluuringus osalenud
 - Soovime välja töötada kasutajasõbralikumad ja mugavamad lahendused perearstidele
 - Koostöö perearsti tarkvarade arendajatega: automaatsed meeldetuletused
- Jätkame perearstidele ja haiglatele materjalide saatmist: plakatid, trükised inimesele kaasa andmiseks, info vastuvõturuumis näitamiseks.

Lisaks teavitusele erinevad arendused ja koostöö võimalused

- Uuendame rinnavähi ja emakakaelavähi sõeluuringu tegevusjuhendit, mis on ravikvaliteedi standarditele vastav juhised arstidele.
- Kutsusime kokku rinnavähi sõeluuringute töörühma, mis koosneb valdkonna ekspertidest. Koos kaardistatakse jooksvalt kitsaskohti ning töötatakse välja lahendused, sh ka teavitused.
- **Töörühma toetusel on leitud võimalused laiendada rinnavähi sõeluuringu sihtrühma juba järgmisest aastast 50- kuni 69-aastasteni (senise 62 asemel).**
- Jätkame iga-aastast onkoloogia ravikvaliteedi indikaatorite jälgimist ja uute indikaatorite välja töötamist koostöös erialaseltsiga.
- Jälgime igas kvartalis uuringus osalemise statistikat ning kavandame tegevusi lähtuvalt maakondade ning erinevate sõeluuringute hõlmatuselt.
- Jämesoolevähi sõeluuring kui uute võimaluste proovimine:
 - haigekassa maksab lisatasu perearstidele jämesoolevähi ennetustegevuse kriteeriumite täitmise eest.
 - uuringus osalemist koordineerib perearst: nõustab ja annab infomaterjalid koos proovinõuga.

Tänan!

Küsimused ja kommentaarid Liis.Hinsberg@haigekassa.ee